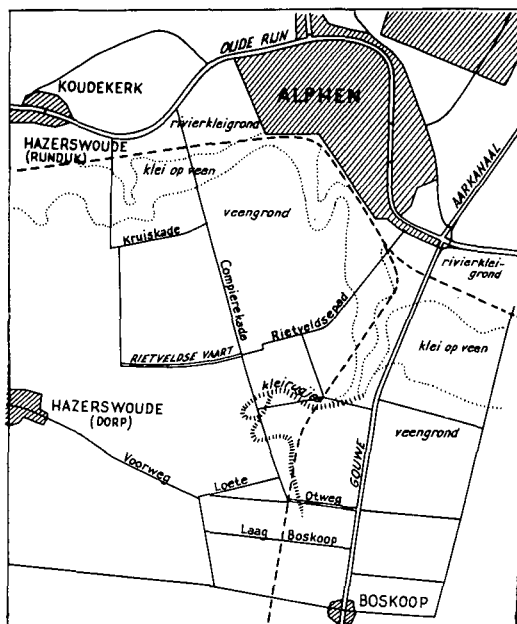

Een floristisch-
landschappelijke verkenning
in het
Zuidhollandse polderland

Bij een oppervlakkige kennismaking met het polderland ten westen van de Gouwe in de driehoek Alphen aan den Rijn - Boskoop - Hazerswoude krijgt men onwillekeurig de indruk, dat hier een vrij eentonig weidegebied ligt. Enkele verspreid liggende geriefhoutbosjes, een met voornamelijk Zwarte en Grauwe els beplante polderweg en enkele gedeeltelijk met houtgewas begroeide kaden, die veelal als polderscheidingen fungeren, geven evenwel aan dit gebied een passende stoffering. De recreant komt hier voornamelijk aan zijn trekken op het water, met name in de roeiboot op de Rietveldse vaart, die door een aantal bewoners van het buurtschap Rietveld (gem. Hazerswoude) als waterverkeersweg moet worden benut. Dit waterrijk stukje polderland noemt men dan ook schertsend 'het Zuidhollands Giethoorn'.

Geomorfologisch vertoont het landschap enkele opmerkelijke trekjes. Een stelsel van smalle kleirugjes, die zich van de stroomrug van de Oude Rijn aftakken, wigt hier diep het veen in. Zij zijn door T. Vink (1954) beschreven in 'De Rivierstreek'. Aan weerszijden van de spoorbaan Alphen-Gouda komen deze kleirugjes tot bij Waddinxveen aan de oppervlakte. Gedeeltelijk zijn ze afgeticheld, bebouwd, dan wel door jarenlange grondbewerking vervaagd, zoals in Boskoop.

Zeer goed zijn deze rugjes in het veld nog te verkennen vanaf de Compierenade nabij het buurtschap Rietveld. Deze ruim 5 km lange polderscheiding werd in 1521 aangelegd door toedoen van Jacob Coppier van Kalslagen, de toenmalige ambtsheer van de ambachten Alphen en Rietveld. Vanaf het Rietveldsepad tot de Otweg in de gemeente Boskoop ligt er een verhard rijwielpad op de Compierenade. Te midden van het aangrenzende cultuurland vertoont de vegetatie van de kade elementen van het hier verdwenen blauwgrasland, zoals Pijpestrootje, Veldbies (*Luzula campestris* ssp. *campestris*), Tandjesgras, Blauwe zegge (*Carex panicea*), Tormentil (*Potentilla erecta*) en de bastaard van Tormentil en Kruipganzerik (*Potentilla x suberecta* *). In dit gezelschap komt men hier sporadisch Blauwe knoop en Trilgras tegen. Plaatselijk is de slootkant van de kade massaal begroeid met Padderus en Moerasvaren, waartussen Gagel, Moeraswalstro, Zeegroene muur, Kleine valeriaan, Echte koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*), Glidkruid, Watermunt en een enkele Cyperzegge voor afwisseling zorgen.

Glidkruid

Kievitsbloem

Waar enkele kleirugjes de kade kruisen, is dit aan de vegetatie merkbaar door de aanwezigheid van Kraailook, dat ook langs Oude Rijn en Aarkanaal veelvuldig te vinden is. Op een van deze kleirugjes bevindt zich voorts een kleine groeiplaats van een zeer zeldzame soort Vrouwenmantel (*Alchemilla acutiloba* Opiz) *, die in het Hafdistrict voornamelijk bekend is van groeiplaatsen uit de plassengebieden van Nieuwkoop en Reeuwijk. In dit gedifferentieerde milieu van klei op veen komt op de graskade langs de Spijkerboorse wetering Kievitsbloem sporadisch voor. Uit de omringende weilanden is zij wel geheel verdwenen.

De overgang van klei op veen is in de slootvegetatie merkbaar door groeiplaatsen van Waterviolier. Watergentiaan, typisch voor klei, vormt in de Alphense wetering dicht langs de oevers talrijke drijvende veldjes, die omstreeks juli-augustus in volle bloei staan. Beide waterplanten komen in het gebied van de Oude Rijn bij Alphen en Zwammerdam op meerdere plaatsen voor.

Verspreid door het gebied liggen kleine groeiplaatsen van Zeebies (*Scirpus maritimus*). De standplaatsen geven geen aanleiding een bepaalde conclusie te trekken uit het voorkomen van deze soort.

Het gedeelte van de Compierekade gelegen tussen het Rietveldsepad en de spoorbaan Leiden-Utrecht wordt afwisselend gehooïd en beweïd. In de uitgetrapte slootkanten groeien massaal Waternavel en Kruipganzerik. Verder bevat de afwisselende rijkbloeiende slootkantvegetatie Pijptorkruid, Kattestaart, Moerasrolklaver, Moerasvergeetmijnietje etc. Ook Egelboterbloem, Moerasviooltje en Moeraszoutgras zijn niet zeldzaam. Dit geldt wèl voor Moeraslathyrus, een karakteristieke soort voor het Hafdistrict, die hier een enkele groeiplaats heeft.

Haaks op de Compierekade ligt op grondgebied van de gemeente Hazerswoude de Kruiskade, waaraan enkele boerderijen staan, die via een eigen landpad vanaf de Rijndijk bereikbaar zijn. Tussen het essenhakhout op de Kruiskade groeit veel Dagkoekoeksbloem. In mei treft men hier bovendien bloeiende Vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*) aan, die ook in een deel van het Alphense Rietveld, het Bedelaarsbos, voorkomt. Aan de slootkanten van de Kruiskade staan forse exemplaren Hemelsleutel (*Sedum telephium* ssp. *purpurascens*). Deze soort heeft ook groeiplaatsen in het buurtschap Loete (gemeente Hazerswoude) en langs de Ruige kade (gemeente Koudekerk aan den Rijn). Dat wijst vaak op kwel.

In een geïsoleerd liggend geriefhoutbosje ten westen van de Compierenade bevindt zich tussen braamstruiken een rijke groeiplaats van Wilde narcis (*Narcissus pseudo-narcissus* *), een wel uitermate merkwaardige verschijning in het polderland. Toch dient deze soort hier als verwilderd te worden aangemerkt (zie *Flora Neerlandica*, deel I, afl. 6, 1964).

Moeraslathyrus

Wilde narcis

Langs de Loete-, Padesche- en Otwegwetering, op de grens van weide- en boomkwekerijland, komt Slangewortel (*Calla palustris*) voor. Door het periodiek opschonen van deze watergangen blijven de groeiplaatsen van beperkte omvang en zij doen mede daardoor weinig oorspronkelijk aan. Geheel anders zien de groeiplaatsen van die plant er aan de oostzijde van de Gouwe langs de Spoelwijksedijk (gemeente Boskoop) uit; achter elzestruiken liggen daar de drijftillen van Slangewortel afgewisseld door een reeks horsten van de Pluimzegge (*Carex paniculata*). Ook Waterscheerling is present. Doordat genoemde soorten hier echter gescheiden voorkomen, vormen zij geen plantengemeenschap. Het struikgewas belemmert het schonen van de dijksloot, zodat de groeiplaatsen van Slangewortel hier nauwelijks aangetast worden.

Langs de noordelijke kade van de Otwegwetering (gemeente Boskoop), die als voorboezem in directe verbinding met de Gouwe staat, bloeit reeds in april de Gulden boterbloem. Tot 1969 waren de vochtige bermen van de westelijke Gouwedijk vanaf de Otweg tot het gemaal van de Alpherpolder in het voorjaar goudgekleurd door haar massale bloei. Door reconstructie van de Gouwedijk ten behoeve van aanliggende boomkwekerijen veehoudersbedrijven is deze fraaie vegetatie helaas vernietigd. In een graskampje naast een opslagterreintje van de Provinciale Waterstaat is zij gespaard gebleven. Zij groeit daar langs een greppel, die kwelwater uit de Gouwedijk afvoert.

De veranderingen, die zich ook in dit deel van het Zuidhollandse polderland in de nabije toekomst gaan voltrekken, zijn voor het hier beschreven landschap zeer ingrijpend. Op de Compierenade zal over de gehele lengte een weg worden aangelegd met enkele aftakkingen naar Hazerswoude ter ontsluiting van het Rietveld. De gemeente Alphen aan den Rijn gaat een belangrijk deel van de Alpherpolder opsplitsen voor het bouwrijpmaken van de nieuwe wijk Kerk en Zanen.

Voor hen, die dit polderland hebben leren kennen en waarderen, rest aanstonds slechts de herinnering aan datgene, wat hier in kort bestek opgetekend is. Dit is dan één herinnering van de vele, die sinds de vijftiger jaren over de rijkdom van het thans snel verarmende polderlandschap kunnen worden geschreven.

De schrijver dankt de heer E. E. van der Voo te Linschoten voor diens praktische raadgevingen bij het verzamelen en uitwerken van de gegevens voor dit artikel, alsmede de afdeling Nederland van het Rijksherbarium te Leiden voor het bevestigen van de in de tekst met een *) aangegeven determinaties.

Gulden boterbloem

Adres van de schrijver:

Enkele titels van boeken over MOSSEN etc.:

BRITISH FERNS AND MOSSES - P. G. Taylor	f 14,25
BRITISH MOSSES AND LIVERWORTS - E. V. Watson	f 50,70
FLECHTEN, unbekannte Pflanzenwelt - E. Frey	f 6,85
MOOSFLORA VON SÜDWESTDEUTSCHLAND - K. Bertsch	f 24,55
NOUVELLE FLORE DES LICHENS - A. Boistel	f 14,60
NOUVELLE FLORE DES MOUSSES ET DES HEPATIQUES - M. Douin	f 13,75
STUDENT'S HANDBOOK OF BRITISH HEPATICS - Macvivar	f 32,20
STUDENT'S HANDBOOK OF BRITISH MOSSES - H. N. Dixon	f 36,75

te bestellen bij boekhandel

ARCHITECTURA+NATURA (lid K.N.N.V.)

Prinsengracht 150 - Amsterdam C. - Telefoon (020) 23 61 86, maandags gesloten

(Prijzen vrijblijvend, incl. B.T.W., excl. verzendkosten)

(adv.)